

Natura 2000 gebied 40 - Engbertsdijksvenen

(Zie leeswijzer)

Kenschets

Natura 2000 Landschap:	Hoogvenen
Status:	Habitatrichtlijn + Vogelrichtlijn
Site code:	NL1000004 + NL3009010
Beschermde natuurmonument:	Engbertsdijksvenen BN/SN
Beheerder:	Staatsbosbeheer, particulieren
Provincie:	Overijssel
Gemeente:	Hardenberg, Tubbergen, Twenterand
Oppervlakte:	1.005 ha

Gebiedsbeschrijving

Engbertsdijksvenen is een restant van een groot voormalig veengebied. De Engbertsdijksvenen is nu een vrijwel geheel afgegraven hoogveengebied. De meest grootschalige verving vond plaats in de periode 1850 tot 1950. Omdat de randen geheel zijn afgegraven, steekt het gebied ver boven het omringende landschap uit. Het gebied herbergt een restant niet afgegraven veen. Deze omvangrijke hoogveenkern is voor boekweitbrandcultuur gebruikt, maar niet verveend en tijdig tegen verdere verdroging beschermd. Een groot deel van het overige veen is tot circa 1940 in gebruik geweest voor boekweitcultuur. Om wegzijging tegen te gaan, was het nodig het gebied (hydrologisch) te isoleren. Daartoe is het gebied gecompartmenteerd door middel van dammen. Buiten de actieve hoogveenkern bestaat het gebied uit natte heide, waarin ook drogere delen aanwezig zijn. Langs de randen van het gebied zijn enkele kleine berkenbossen te vinden.

Begrenzing

De begrenzingen van het Vogelrichtlijngebied en van het Habitatrichtlijngebied (zoals aangemeld) zijn op de kaart op enkele technische punten verbeterd:

- Verharde wegen en bebouwing, die reeds tekstueel waren geëxclaveerd, zijn aan de rand van het gebied zoveel mogelijk ook op de kaart buiten de begrenzing gebracht.
- De begrenzing is waar mogelijk gelegd langs topografisch herkenbare lijnen, zoals wegen, wateren, perceelscheidingen en bosranden.
- De begrenzing is afgestemd op die van het (voormalige) natuurmonument opdat deze geheel binnen het Vogel- en Habitatrichtlijngebied valt.

Uitzondering op het laatstgenoemde punt wordt gevormd door twee bosjes ten zuiden van de Hoevenweg (0,45 ha) waarvan de status als staatsnatuurmonument komt te vervallen. Door hun geïsoleerde ligging hebben beide bosjes, die geen onderdeel uitmaken van het Vogelrichtlijngebied en van het Habitatrichtlijngebied (zoals aangemeld), geen betekenis voor de instandhouding van het gebied.

Overige wijzigingen van meer dan 1 ha worden in de volgende alinea's toegelicht.

De begrenzing van het Habitatrichtlijngebied (zoals aangemeld) is aangepast: Een onlogische uitloper (bosstrook) aan de noordoostzijde van het gebied (5,9 ha) is vervallen omdat er geen habitatwaarden voorkomen en ook niet van belang is voor de instandhouding van het gebied.

De begrenzing van het Vogelrichtlijngebied is op een aantal plaatsen uitgebreid tot de begrenzing van het Habitatrichtlijngebied (in totaal 39 ha). Hiertoe behoort onder meer een plas die in gebruik als

rustplaats voor watervogels. Aan de westzijde van het gebied blijft een deel alleen Habitatrichtlijngebied (67 ha) omdat deze strook grasland geen betekenis heeft voor de vogelsoorten waarvoor het gebied is aangewezen.

Natura 2000 database

Habitattypen

Code	Habitatype
H2320	Binnenlandse kraaiheibegroeiingen
H4010	Vochtige heiden
H7120	Herstellende hoogvenen

Vogelrichtlijnsoorten

Soortnr	Soort
A008	Geoorde fuut - b
A039	Toendrarietgans - n
A127	Kraanvogel - n

Voorstel voor het toevoegen aan de database:

H7110	Actieve hoogvenen ^{1a}
H91D0	Hoogveenbossen ¹

Voorstel tot het verwijderen uit de database:

A037	Kleine zwaan – n ²¹
------	--------------------------------

Kernopgaven

- 7.02 **Initiëren hoogveenvorming:** Op gang brengen of continueren van hoogveenvorming in herstellende hoogvenen H7120 in kansrijke situaties, met het oog op ontwikkeling van actieve hoogvenen (*hoogveenlandschap*) *H7110_A (waar nodig uitbreiding oppervlakte H7120). Instandhouding van huidige relicten als bronpopulaties fauna. Herstel van grote veengebieden met voldoende rust o.a. voor de niet-broedvogel kraanvogel A127.
- 7.03 **Overgangszones grote venen:** Ontwikkeling van overgangszones van actieve hoogvenen (*hoogveenlandschap*) *H7110_A incl. laggzones (met o.a. hoogveenbossen *H91D0, zure vennen H3160 en porseleinhoen A119, paapje A275 en watersnip A153).

Instandhoudingsdoelen

Algemene doelen

Behoud van de bijdrage van het Natura 2000 gebied aan de biologische diversiteit en aan de gunstige staat van instandhouding van natuurlijke habitats en soorten binnen de Europese Unie.

Behoud van de bijdrage van het Natura 2000 gebied aan de ecologische samenhang van het Natura 2000 netwerk zowel binnen Nederland als binnen de Europese Unie.

Behoud en waar nodig herstel van de ruimtelijke samenhang met de omgeving ten behoeve van de duurzame instandhouding van de in Nederland voorkomende natuurlijke habitats en soorten.

Behoud en waar nodig herstel van de natuurlijke kenmerken en van de samenhang van de ecologische structuur en functies van het gehele gebied voor alle habitattypen en soorten waarvoor instandhoudingsdoelen zijn geformuleerd.

Behoud of herstel van gebiedsspecifieke ecologische vereisten voor de duurzame instandhouding van de habitattypen en soorten waarvoor instandhoudingsdoelen zijn geformuleerd.

Habitattypen

H2320 Psammofiele heide met *Calluna* en *Empetrum nigrum*

Doel Behoud oppervlakte en kwaliteit.

Toelichting Het habitatype binnenlandse kraaiheibegroeiingen komt voor op een kleine oppervlakte zandgrond, die grenst aan de onvergraven veenkern. Het draagt bij aan de variatie en soortenrijkdom in het gebied.

H4010 Noord-Atlantische vochtige heide met *Erica tetralix*

Doel Behoud oppervlakte en kwaliteit vochtige heiden, *hogere zandgronden* (subtype A).

Toelichting Het habitatype vochtige heiden, *hogere zandgronden* (subtype A) komt lokaal voor op zandgrond en draagt bij aan de variatie en soortenrijkdom in het gebied. De heidevegetaties op het verdroogde hoogveen worden niet tot dit habitatype gerekend, maar maken onderdeel uit van habitatype H7120 herstellende hoogvenen.

H7110 *Actief hoogveen

Doel Uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit actieve hoogvenen, *hoogveenlandschap* (subtype A).

Toelichting Het gebied herbergt kleine stukken van het habitatype actieve hoogvenen, *hoogveenlandschap* (subtype A) in de onvergraven kern en in verlandende waterbassins. Het is daarmee een van de weinige gebieden in ons land waar dit subtype voorkomt. De perspectieven voor uitbreiding (door kwaliteitsverbetering van habitatype H7120 herstellende hoogvenen) zijn gunstig. Uitbreiding van het oppervlakte mag ten koste gaan van habitatype H7120 herstellende hoogvenen.

H7120 Aangetast hoogveen waar natuurlijke regeneratie nog mogelijk is

Doel Uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit. Enige achteruitgang in oppervlakte ten gunste van habitatype H7110 actieve hoogvenen, *hoogveenlandschap* (subtype A), is toegestaan.

Toelichting Het habitatype herstellende hoogvenen is aanwezig in een groot gebied, waaronder een onvergraven hoogveenkern en een oud verveningsgebied. Er zijn goede mogelijkheden om een zodanige kwaliteitsverbetering van het habitatype herstellende hoogvenen te bereiken, dat een groot deel kan overgaan in habitatype H7110 actieve hoogvenen, *hoogveenlandschap* (subtype A). De heidevegetaties en bossen op het verdroogde hoogveen worden niet tot habitattypen H4010 vochtige heiden, *hogere zandgronden* (subtype A) en H91D0 hoogveenbossen gerekend, maar maken onderdeel uit van herstellende hoogvenen. In het gebied komen op veen ook begroeiingen voor die niet tot het habitatype gerekend worden. De beoogde verbetering kwaliteit resulteert tevens in uitbreiding oppervlakte.

H91D0 *Veenbossen

Doel Behoud oppervlakte en kwaliteit.

Toelichting Het habitatype hoogveenbossen komt in hoge kwaliteit voor op zandbodems in het zuidelijk deel van het gebied. De bossen op het verdroogde hoogveen worden niet tot habitatype H91D0 hoogveenbossen gerekend, maar maken onderdeel uit van habitatype H7120 herstellende hoogvenen.

Broedvogels

A008 Geoorde fuut

Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van ten minste 20 paren.

Toelichting Pas na de vernattingsmaatregelen vestigde de geoorde fuut zich in de Engbertsdijksvenen (eerste broedgeval in 1983: 2 paren). Vervolgens trad, in combinatie met de landelijke trend, een sterke toename van het aantal broedparen op tot een

(voorlopig) maximum van 30 paren in 2000 en 2001. In 2002 en 2003 lag het aantal op een iets lager niveau met respectievelijk 18 en 23 paren. Gezien de landelijk gunstige staat van instandhouding is behoud voldoende. Het gebied heeft voldoende draagkracht voor een sleutelpopulatie.

Niet-broedvogels

A039 Toendrarietgans

Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van gemiddeld 4.000 vogels (seizoensmaximum).

Toelichting De aantallen toendrarietganzens zijn niet van nationale of internationale betekenis. Het gebied heeft voor de soort o.a. een functie als slaappleaats. Trendgegevens zijn niet beschikbaar. Handhaving van de huidige situatie is voldoende, want de landelijke staat van instandhouding is gunstig en de internationale populatieomvang is stabiel.

A127 Kraanvogel

Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied.

Toelichting Aantallen kraanvogels zijn van grote nationale betekenis. Het gebied heeft voor de soort o.a. een functie als slaappleaats. De Engbertsdijksvenen en de Groote Peel leveren de grootste bijdrage voor pleisterende kraanvogels. De landelijke staat van instandhouding is zeer ongunstig vanwege de afname van het aantal pleisterplaatsen. De aantallen in de monitoringsgebieden nemen niet significant af, zodat een herstelopgave op onderdeel populatie in de aangewezen gebieden niet aan de orde is.

Synopsis

<i>Habitattypen</i>	<i>Staat van instandhouding</i>	<i>Relatieve bijdrage</i>	<i>Doelstelling oppervlakte</i>	<i>Doelstelling kwaliteit</i>
H2320 Binnenlandse kraaiheibegroeiingen	-	-	=	=
H4010_A Vochtige heiden (<i>hogere zandgronden</i>)	-	-	=	=
H7110_A Actieve hoogvenen (<i>hoogveenlandschap</i>)	--	+	>	>
H7120 Herstellende hoogvenen	+	+	> (<)	>
H91D0 Hoogveenbossen	-	+	=	=

<i>Broedvogelsoorten</i>	<i>Staat van instandhouding</i>	<i>Relatieve bijdrage</i>	<i>Doelstelling leefgebied</i>	<i>Doelstelling populatie</i>
A008 Geoorde fuut	+	+	=	=

<i>Niet-broedvogelsoorten</i>	<i>Staat van instandhouding</i>	<i>Relatieve bijdrage</i>	<i>Doelstelling leefgebied</i>	<i>Doelstelling populatie</i>
A039 Toendrarietgans	+	S+	=	=
A127 Kraanvogel	--	S+++	=	=

^{1a} Herstel van een technische fout in database 2004.

¹ Op basis van recente informatie blijkt het habitattypen thans voor te komen binnen de (huidige) begrenzing van het Natura 2000 gebied.

²¹ Aantal thans lager dan ongeveer 0.1% van biogeografische populatie.